

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 25.8.2003
KOM(2003) 499 lopullinen

KOMISSION TIEDONANTO

**RAKENNERAHASTOT JA NIIDEN YHTEENSOVITTAMINEN
KOHEESIORAHASTON KANSSA**

TARKASTETUT OHJEELLISET SUUNTAVIIIVAT

SISÄLLYSLUETTELO

1.	Eurooppa-neuvostot - komission jatkotoimet	5
1.1.	Työllisyys ja investoiminen osaamispääomaan	5
1.2.	Kestävä kehitys, riskienhallinta ja ympäristö	8
1.3.	Tutkimus ja kehitys	11
1.4.	Tietoyhteiskunta	12
1.5.	Yrityspolitiikka	12
2.	Politiikat, joiden sääntelykehystä on muutettu vuoden 1999 ohjeellisten suuntaviivojen hyväksymisen jälkeen.....	14
2.1.	Maatalous ja maaseudun kehittämispolitiikka	14
2.2.	Kalatalous.....	16
2.3.	Energia	17
2.4.	Kilpailu.....	18
2.5.	Tutkimus ja kehitys	20
3.	Yhteisön politiikat, joita muutetaan parhaillaan	20
3.1.	Euroopan laajuiset energiaverkot.....	20
3.2.	Liikennepolitiikka	21
4.	Rakennepolitiikan täytäntöönpanon tehostaminen	22
4.1.	Yksinkertaistamisen vaikutus väliarviointiin.....	22
4.2.	Julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuudet	23
4.3.	Suurhankkeiden rahoittaminen	23

SÄÄNTELYKEHYS

Komissio hyväksyi rakennerahastoja koskevista yleisistä säännöksistä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1260/99¹ 10 artiklan 3 kohdan mukaisesti 1. heinäkuuta 1999 ohjeelliset laajat suuntaviivat² rakennerahastoille sovittujen ja merkityksellisten yhteisön politiikkojen mukaisesti. Tarkoituksena oli auttaa jäsenvaltioiden kansallisia ja alueellisia viranomaisia valmistelevaan rakennerahastojen tavoitteiden 1, 2 ja 3 ohjelmatyöstrategioita ja yhteyksiä koheesiorahastoon. Suuntaviivoissa esitetään komission toimintalinjat, jotka perustuvat sekä ohjelmien toteuttamisesta saatuihin kokemuksiin että yhteisön nykyiseen rakennetukipolitiikkaan.

Edellä mainitussa asetuksessa komissiota kehoitetaan tarkistamaan ohjeelliset suuntaviivat ennen väliarviointia. Kyse on ratkaisevan tärkeästä vaiheesta seitsenvuotisella ohjelmakaudella (2000–2006). Tarkoituksena on, että jäsenvaltiot voivat mukauttaa ohjelma-asiakirjojaan siten, että otetaan huomioon yhtäältä yhteiskunnalliset ja taloudelliset sekä työmarkkinoilla tapahtuneet muutokset ja toisaalta väliarvioinnin päätelmät. Väliarvioinnista säädetään edellä mainitun asetuksen 42 artiklassa.

Komissio kehottaa jäsenvaltioita tekemään tarkistuksia asianmukaisesti perustelluissa tapauksissa. On kuitenkin syytä korostaa, että **vuonna 1999 hyväksytyt suuntaviivat ovat edelleen voimassa**. Näiden tarkastettujen suuntaviivojen tarkoituksena on vain antaa jäsenvaltioille lisäohjeita, joiden avulla tukitoimille voidaan määritellä johdonmukaiset ja tasapainoiset toimintalinjat. Tarkistetuissa suuntaviivoissa korostetaan Euroopan unionin politiikoissa tapahtuneita merkittäviä muutoksia, jotka voivat vaikuttaa rakennerahastojen ohjelmatyöhön. Suuntaviivoista on hyötyä toimivaltaisille kansallisille ja alueellisille viranomaisille, kun niiden toimia joudutaan mahdollisesti tarkistamaan.

Väliarvioinnin perusteella voidaan näin ollen joutua tekemään laadullisia muutoksia joillakin painopistealueilla. Vaikka rakennerahastoilla pyritäänkin ensisijassa lisäämään kilpailukykyä ja siten investointeja, on myös selvää, että talouden tilanne on huomattavasti heikentynyt sitten ohjeellisten suuntaviivojen hyväksymisen. Analyysien mukaan yhteisön tukikehys koostuu pääasiassa julkisista investoinneista, joilla on vain vähän vaikutusta kansallisten talousarvioiden tasapainoon. Jäsenvaltioissa voidaan kuitenkin talousarviosyistä joutua siirtymään tiukempaan linjaan hankkeiden ja ohjelmien valinnassa.

Väliarvioinnissa onkin myös otettava huomioon kaikkien toimivaltaisten viranomaisten saavuttamat merkittävät edistysaskeleet, joiden tavoitteena on rakennerahastojen hallinnon yksinkertaistaminen, selkeyttäminen, koordinointi ja joustavoiminen. Kysymystä tarkastellaan tässä asiakirjassa.

Toisaalta edellä mainitun asetuksen 7 artiklan 7 kohdassa komissiota kehoitetaan tarkistamaan tarvittaessa vuosiksi 2004, 2005 ja 2006 kohdennettujen varojen indeksia teknisenä mukautuksena viimeisimpien käytettävissä olevien taloudellisten tietojen perusteella. Komissio on laskenut vuoden 2004 rahoitusnäkymien vuosittaisen teknisen mukautuksen määrän. Vaikuttaa siltä, että rakennerahastojen teoreettisen deflaattorin (10,4 %) ja

¹ EYVL L 161, 26.6.1999, s. 1.

² KOM(1999) 344 lopullinen, 1.7.1999.

tosiasiallisen kumulatiivisen deflaattorin (10,7 %) välinen ero on hyvin vähäinen. Jos inflaatiomukautus tehtäisiin väliarvioinnin yhteydessä tällä perusteella, rakennerahastoille aiheutuisi 90 miljoonan suuruinen lisämaksu kultakin ohjelmakauden kolmelta viimeiseltä vuodelta. Tämä summa pitäisi jakaa suhteellisesti kaikkien niiden ohjelmien kesken, joiden rahoittamiseen 15 jäsenvaltiota ovat osallistuneet. Eron pienuuden perusteella komissio katsoo, ettei rakennerahastojen indeksointiperusteita ole syytä tarkistaa.

Komissio on määritellyt seuraavat **neljä linjaa** suuntaviivojen väliarviointia varten:

- Eurooppa-neuvostot – Komission jatkotoimet ,
- politiikat, joiden sääntelykehystä on muutettu,
- yhteisön politiikat, joihin komissio on ehdottanut muutoksia,
- toimenpiteet, joiden tarkoituksena on tehostaa rakennerahastojen täytäntöönpanoa.

On syytä korostaa, että nämä suuntaviivat ovat osa väliarviointia. Hallintoviranomaisten ja jäsenvaltioiden tehtävänä on ehdottaa toimiin muutoksia, jotka tehdään komission suostumuksella ottaen erityisesti huomioon arviointien tulokset. Jäsenvaltioiden on muistettava, että ohjelma-asiakirjoja muutettaessa ajan tasalle on tarvittaessa saatettava myös valtiontukijärjestelmien seurantaan liittyvät tulostaulut.

Komissio on myös hyväksynyt³ alustavat täydentävät suuntaviivat ehdokasmaita varten. Kyseisissä suuntaviivoissa otetaan huomioon ehdokasmaiden erityistilanne samoin kuin se, että rakennerahastojen ohjelmakausi jää niiden osalta lyhyeksi.

³ KOM(2003) 110 lopullinen, 12.3.2003.

1. EUROOPPA-NEUVOSTOT - KOMISSION JATKOTOIMET

Eräitä yhteisön painopisteitä korostettiin heti nykyisen ohjelmakauden alkamisen jälkeen. Komissio katsoo, että painopisteitä pitäisi kehittää edelleen väliarvioinnin yhteydessä erityisesti eri Eurooppa-neuvostoissa saavutettujen edistysaskelten perusteella.

Lissabonin Eurooppa-neuvostossa, joka kokoontui 23. ja 24. maaliskuuta 2000, Euroopan unionille määriteltiin uusi strateginen tavoite tulevaisuudelle: unionista "on tultava maailman kilpailukykyisin ja dynaamisin tietoon perustuva talous, joka kykenee ylläpitämään kestävästä talouskasvusta, luomaan uusia ja parempia työpaikkoja ja lisäämään sosiaalista yhteenkuuluvuutta". Tavoitteen saavuttaminen edellyttää kokonaisvaltaista strategiaa, jonka "tarkoituksena on antaa unionille mahdollisuus palauttaa täystyöllisyyden edellytykset ja vahvistaa alueellista yhteenkuuluvuutta Euroopan unionissa".

Rakennerahastojen ohjelmapainotuksen muuttaminen antaa mahdollisuuden vahvistaa yhteisön panosta tämän strategisen tavoitteen saavuttamiseksi, erityisesti lisäämällä sellaisten investointien rahoitusta, joiden tavoitteena on parantaa työllisyyttä, taloudellista ja sosiaalista koheesiota sekä unionin eri alueiden kilpailukykyä. Tavoite voitaisiin saavuttaa mukauttamalla ohjelma-asiakirjoja siten, että korostetaan entisestään kilpailukykyyn vaikuttavia eri tekijöitä, kuten tiedon saatavuutta, tietoyhteiskuntaa, innovaatioita, tutkimusta ja kehitystä, ympäristöä, työllisyyttä, sosiaalista osallisuutta ja elinikäistä oppimista. Tämä on erityisen tärkeää taloudellisen ja yhteiskunnallisen rakennemuutoksen yhteydessä, joka on seurausta teknologisista muutoksista ja unionin taloudellisen tilanteen kohentumisesta.

Lisäksi on syytä panna merkille, millä tavalla Lissabonissa määritelty tavoite vaikuttaa tiettyihin politiikkoihin (ks. jäljempänä).

1.1. Työllisyys ja investoiminen osaamispääomaan

Uusi **Euroopan työllisyysstrategia** on muodostunut keskeiseksi tekijäksi, joka tukee Lissabonin strategiaa laajentuneessa EU:ssa. Heinäkuussa 2003 hyväksytyt uudet suuntaviivat on laadittu keskipitkälle aikavälille eikä niitä ole tarkoitus muuttaa ennen vuotta 2006. Suuntaviivat perustuvat Lissabonin uudistusohjelman kolmeen läpäisyperiaatteeseen: täystyöllisyys, johon sisältyy Lissabonin työllisyystavoitteet; työn laadun ja tuottavuuden parantaminen, mikä näkyy tarpeena luoda parempia työpaikkoja osaamiseen perustuvassa taloudessa ja tarpeena parantaa EU:n kilpailukykyä; sekä koheesion ja osallisuutta edistävien työmarkkinoiden tukeminen sosiaalisten ja alueellisten erojen vähentämiseksi työllisyydessä. Tärkeimpiä toiminta-aloja, joissa myös painotetaan näitä kolmea tavoitetta, on määritetty kymmenen: aktiivinen ja ennaltaehkäisevä politiikka, työpaikkojen luominen ja yrittäjyys, sopeutumiskyky ja liikkuvuus, osaamispääoma ja elinikäinen oppiminen, työvoiman tarjonta ja aktiivinen ikääntyminen, sukupuolten välinen tasa-arvo, heikossa asemassa olevien ihmisten integroiminen, työn tekeminen kannattavaksi, pimeä työ ja alueelliset erot. Suuntaviivoissa perätään tehokasta täytäntöönpanoa myös alue- ja paikallistasolla ja korostetaan toteuttamisesta vastaavien palvelujen tehokkuuden ja toimivuuden merkitystä osana parempaa hallintoa. Jäsenvaltioiden toivotaan hyödyntävän rakennerahastoja parhaalla mahdollisella tavalla politiikan

toteutumisen tukemiseksi ja instituutioiden valmiuksien parantamiseksi työllisyyden alalla.

Väliarviointi antaa mahdollisuuden edistää tarkistetun Euroopan työllisyysstrategian painopisteitä ja Lissabonin tavoitteiden saavuttamista; samalla otetaan huomioon nykyisellä ohjelmakaudella saatavat kokemukset ja jokaisen jäsenvaltion erityispiirteet.

Aktiivisten ja ennalta ehkäisevien työmarkkinapolitiikkojen vahvistaminen työllisyyden edistämiseksi

Varoja voitaisiin käyttää enemmän **aktiivisen ja ennaltaehkäisevän kolmivaiheisen lähestymistavan** ja sitä vastaavien tarkastetuissa suuntaviivoissa määritettyjen tavoitteiden tukemiseen. Tavoitteisiin kuuluvat henkilökohtaiset palvelut työttömyyskauden alkuvaiheessa, uusi mahdollisuus ennen kuudetta tai kahdettatoista työttömyyskuukautta ja aktivoivat toimenpiteet pitkäaikaistyöttömille. **Aktiivisia työmarkkinatoimia pitäisi tarjota kaikille työmarkkinoiden ulkopuolella oleville** – olivatpa he rekisteröityneet työttömiksi tai eivät – jotka haluavat palata työmarkkinoille. Lisähuomiota olisi kiinnitettävä myös niihin, jotka ovat vaarassa jäädä työttömiksi etenkin rakenteellisten uudelleenjärjestelyjen vuoksi.

Rakennerahastojen varoja olisi edelleen käytettävä julkisten työnvälityspalvelujen uudenaikaistamiseen ja tehostamiseen jäsenvaltioissa. Tähän kuuluisivat myös työnvälityspalvelujen toimet tiedotuksen, työpaikkojen välityksen, työmarkkinauudistuksien sekä niiden seuranta- ja arviointivalmiuksien osalta.

Työvoiman tarjonnan lisääminen ja heikommassa asemassa olevien ryhmien integroitumisen tukeminen työmarkkinoilla

Rahastoista olisi tuettava aloitteita, jotka edistävät työmarkkinoille osallistumista hyödyntämällä kaikkia väestöryhmiä, erityisesti **naisia** ja **vanhempia työntekijöitä**, esimerkiksi parantamalla työolosuhteita tai työjärjestelyjä. Koska vuosi 2003 on julistettu Euroopan vammaisten teemavuodeksi, on kiinnitettävä enemmän huomiota toimiin, joiden avulla edistetään **vammaisten** pääsyä tai integroitumista työmarkkinoille. Rakennerahastoja pitäisi vastaavasti hyödyntää, jotta voitaisiin edistää **laillisten maahanmuuttajien**, etnisten vähemmistöjen ja erityisesti naisten osallistumista työvoimaan, koska heidän on usein erityisen vaikea päästä työmarkkinoille.

Rakennerahastoissa pitäisi edelleen kiinnittää huomiota pitkäaikaistyöttömiin, koska pitkät työttömyysjaksot johtavat usein köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen kasvuun. Rakennerahastoista pitäisi myös tukea integroitumista edistävien sosiaalipalvelujen ja työnvälityspalvelujen välistä yhteistyötä, jotta helpotettaisiin sosiaalisesti syrjäytyneiden henkilöiden integroitumista työmarkkinoille.

Osaamispääoman, elinikäisen oppimisen ja aktiivisen ikääntymisen edistäminen

Vaikka **elinikäisen oppimisen kehittäminen** onkin päällekkäistä joidenkin nykyisten tukiohjelmien toimintalohkojen kanssa, painopistealuetta voitaisiin vahvistaa. Rakennerahastoista voidaan tukea laajemmin opetus- ja koulutusjärjestelmien parantamista sekä kannustaa yksityishenkilöitä ja työnantajia investoimaan osaamispääomaan.

Rakennerahastoista pitäisi tukea investointeja, joita tarvitaan **opetus- ja koulutusjärjestelmien** suunnittelemiseksi ja parantamiseksi erityisesti sellaisilla alueilla, joilla ei ole riittävästi koulutettua työvoimaa, jotta nuorille voitaisiin antaa tarvittavat tiedot osaamisyhteiskunnan ja -talouden asettamien haasteiden kohtaamiseksi. Lissabonissa asetettiin tavoite, jonka mukaan varhaisessa vaiheessa koulunsa keskeyttävien määrä pitäisi puolittaa vuoteen 2010 mennessä. Erityistä huomiota pitäisikin kiinnittää siihen, että oppimisvaikeuksista kärsivien nuorten koulutustasoa kohotetaan ja että **koulunsa keskeyttävien nuorten määrä vähenee**.

Koska väestö ikääntyy ja varhaiseläkkeelle jäävien määrä kasvaa, on erittäin tärkeää kannustaa ikääntyvien työntekijöiden työkyvyn parantamista ja työntekijöiden pitämistä työelämässä pidempään. Rakennerahastoista voitaisiin tukea investointeja aikuisten ja erityisesti **ikäntyvien työntekijöiden** elinikäiseen oppimiseen ja koulutukseen, jotta heidän ammattitaitonsa säilyisi. Tavoitteena on edistää aktiivista ikääntymistä ja ikääntyvien työntekijöiden osallistumista työmarkkinoille.

Yrittäjyyden, sopeutumiskyvyn ja liikkuvuuden edistäminen

Innovaatiot ja yrittäjyys ovat avaintekijöitä pyrittäessä parantamaan kilpailukykyä ja kasvua sekä luomaan työpaikkoja. Rakennerahastoja pitäisi hyödyntää täysimääräisesti, jotta edistettäisiin **työpaikkojen luomismahdollisuuksia yrityksissä, etenkin uusissa yrityksissä, palvelualan yrityksissä ja T&K-toimia hyödyntävissä yrityksissä**. Tämä edellyttää muun muassa yrittäjä- ja johtamistaitojen parantamisen ja etenkin naisille ja työttömille suunnattujen yrityksen perustamisen tukipalvelujen aktiivisempaa tukemista.

Rakenteellisia toimia pitäisi edelleen suunnata **yksityishenkilöiden ja työnantajien sopeutumiskyvyn** parantamiseen, jotta he voisivat kohdata taloudelliset ja yhteiskunnalliset rakennemuutokset ja alituisesti muuttuvan työympäristön. Etenkin vähemmän koulutettujen ja pk-yrityksissä työskentelevien mahdollisuuksia saada **jatkuvaa koulutusta** olisi parannettava. Olisi kannustettava **innovatiivisiin työjärjestelyihin**, jotka lisäävät sisäistä joustavuutta ja parantavat työn tuottavuutta ja laatua, esimerkiksi työntekijöille annettavan koulutuksen ja neuvontapalvelujen avulla. Tätä tarkoitusta varten tulisi edelleen pyrkiä tarjoamaan työntekijöille koulutuspalveluja ja neuvontaa kaikki uuden teknologian saavutukset huomioon ottaen; tarjonta on suunnattava erityisesti pk-yritysten työntekijöille.

Työmarkkinaosapuolten on ehdottomasti oltava sitoutuneita ja osallistuttava toimiin aktiivisesti, jotta työpaikkojen laatu voitaisiin taata ja ehkäistä riskit jo ennakolta. Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä työntekijöille ja työnantajille suunnattuihin koulutus- ja tiedotustoimiin, jotka liittyvät työterveyteen ja -turvallisuuteen.

Rahastojen olisi lisäksi osallistuttava aloitteisiin, joilla tuetaan elinkeinoelämän uudelleenjärjestelyjen ennakoimista ja positiivista ohjausta. Niiden olisi edistettävä ammatillista ja maantieteellistä liikkuvuutta.

Yhtäläiset mahdollisuudet

Kaksitahoista lähestymistapaa, jonka avulla pyritään edistämään sukupuolten välistä tasa-arvoa, on jatkettava ja lujitettava⁴. Vaikka rakennerahastoista tuettavissa kaikissa toimissa edellytetäänkin tasa-arvonäkökohtien huomioon ottamista, on tämän lisäksi toteutettava erityisiä kohdennettuja toimia.

Vastuu lasten ja vanhusten hoitamisesta on edelleen suurin este naisten integroitumisessa työmarkkinoille. Rakennerahastoista voitaisiinkin tukea jäsenvaltioiden pyrkimyksiä parantaa hoitopalvelujen saantia ja saavuttaa Barcelonan Eurooppa-neuvostossa asetetut tavoitteet lastenhoitopalveluiden osalta.

Rakennerahastot voivat olla ratkaisevassa asemassa pyrittäessä ratkaisemaan työmarkkinoiden *rakenteellisia eriarvoisuuksia* koskevia kysymyksiä. Esimerkkinä mainittakoon erityiset tiedotustoimet, joilla pyritään **vähentämään** alojen ja ammattien **eriytymistä sukupuolittain** ja **sukupuolten välisiä palkkaeroja**. Rakennerahastoista voidaan lisäksi tukea jäsenvaltioiden ja alueiden pyrkimyksiä edistää naisten yrittäjyyttä. Komissio on jo määritellyt joitakin hyviä käytänteitä EU:ssa samoin kuin EFTA:n ja Euroopan talousalueen maissa⁵. Näitä käytänteitä voidaan käyttää esimerkkeinä tukitoimia kehitettäessä.

Rakennerahastojen tukea pitäisi suunnata enemmän **ikäntyvien naisten** uudelleen integroimiseen työmarkkinoille ja heidän ammattitaitonsa säilyttämiseen, koska heidän integroitumistaan vaikeuttavat sekä sukupuoleen että ikään perustuva syrjintä.

Alueelliset työllisyyserot

Alueellisten työllisyys- ja työttömyyserojen poistaminen on edelleen tärkeä tehtävä. Rahastoista olisi tuettava aloitteita, joilla pyritään hyödyntämään **mahdollisuuksia luoda paikallisia työpaikkoja** erityisesti **osuus- ja yhteiskuntatalouden** alalla. Kehityksessä jälkeen jääneillä alueilla olisi luotava suotuista olosuhteet yksityissektorin toiminnalle ja investoinneille. Julkiset investoinnit **osaamispääomaan** ja **riittävä infrastruktuuri** ovat tarpeen.

1.2. Kestävä kehitys, riskienhallinta ja ympäristö

Kestävä kehitys

Göteborgin Eurooppa-neuvosto hyväksyi kesäkuussa 2001 **EU:n kestävän kehityksen strategian**. Kestävän kehityksen strategia on vastaus Lissabonin kestävän kehityksen strategiaan sisältyvään poliittiseen sitoumukseen.

Kestävän kehityksen strategia antaa pitkällä aikavälillä Euroopan unionista optimistisen kuvan vauraampana ja oikeudenmukaisempana yhteiskuntana. Käytännössä tämä edellyttää, että talouskasvu tukee yhteiskunnallista kehitystä ja kunnioittaa ympäristöä, sosiaalipolitiikka tukee taloudellista tuottavuutta ja

⁴ KOM(2002) 748 lopullinen, 20.12.2002, tasa-arvon valtavirtaistamisen toteuttamisesta rakennerahastojen ohjelma-asiakirjoissa ohjelmakaudella 2000–2006.

⁵ Ks. <http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/craft/craft-women/bestproject-women.htm>

ympäristöpolitiikka on kustannustehokasta⁶. Komissio on tämän jälkeen ottanut käyttöön uuden vaikutustenarviointivälineen, jolla parannetaan poliittisen suunnittelun laatua ja johdonmukaisuutta. Vaikutustenarvioinnissa kartoitetaan ehdotettujen toimien tärkeimmät myönteiset ja kielteiset vaikutukset sekä määritellään kilpailevien tavoitteiden väliset epäjohdonmukaisuudet. Vaikutustenarviointi pannaan täytäntöön vaiheittain vuodesta 2003 kaikkien keskeisten aloitteiden⁷ osalta.

Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksellä 1600/2002/EY, joka tehtiin 22. heinäkuuta 2002, hyväksyttiin kuudes ympäristöä koskeva yhteisön toimintaohjelma. Sen myötä komissio sai käyttöönsä kehyksen, jonka puitteissa se voi panna täytäntöön kestävän kehityksen strategian ympäristöpilarin.

Komissio ryhtyi arvioimaan tätä taustaa vasten rakennerahastojen vaikutusta kestäväan kehitykseen. Tavoitteena oli määritellä, miten kestäväan aluekehityksen taloudelliset, yhteiskunnalliset ja ympäristöön liittyvät ulottuvuudet saataisiin sisällytettyä paremmin rakennerahastojen ohjelmatyöhön.

Ongelmia havaittiin esimerkiksi siinä, kuinka teiden rakentaminen vaikuttaa maankäyttöön ja päästöihin, kuinka viheralueiden kehittäminen vaikuttaa biologiseen monimuotoisuuteen ja päästöihin ja kuinka matkailu vaikuttaa luontotyyppeihin.

Tukitoimien avulla voidaan kuitenkin myös edistää samanaikaisesti useampaakin kehitykseen liittyvää ulottuvuutta: käyttämättömään maahan ja käyttämättömiin rakennuksiin investoiminen saa aikaan talouskehitystä ja kohentaa ympäristöä; investoiminen osaamispääomaan edistää talouskehitystä ja sosiaalista osallisuutta; ja ekomatkailuun investoiminen saa aikaan talouskehitystä ja kohentaa ympäristöä.

Monilla alueilla onkin jo siirrytty kestäväan kehityksen tielle rakennerahastojen ohjelmatyössä. Väliarviointia laadittaessa on suositeltavaa ottaa selkeämmin huomioon toimenpiteet, jotka edistävät samanaikaisesti useampaa kuin yhtä kehitykseen liittyvää ulottuvuutta. Kestäväan kehityksen tavoitteen saavuttamiseksi suositellaan lisäksi tarkistettavaksi hallintomenettelyjä, jotka vaikuttavat hankkeiden suunnitteluun ja valintaan. Eräät maaseudun kehittämiseen liittyvät toimet kohdistuvat jo nyt suoraan kestäväan kehityksen edistämiseen maaseudulla Göteborgin tavoitteiden mukaisesti. Esimerkkinä mainittakoon maatilainvestoinnit, joiden tavoitteena on suojella ja parantaa luonnollista ympäristöä tai suojella ympäristöä maa- ja metsätalouden ja maisemanhoidon aloilla 17. toukokuuta 1999 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1257/1999 33 artiklassa esitettyjen toimenpiteiden mukaisesti.⁸

Riskienhallinta

Erityisesti vuonna 2002 sattuneet luonnonkatastrofit, jotka koskettivat useita jäsenvaltioiden ja ehdokasmaiden alueita, saivat komission ehdottamaan neuvostolle asetusta Euroopan unionin solidaarisuusrahaston perustamisesta.

⁶ "Kestävä kehitys Euroopassa paremman maailman vuoksi: Kestävää kehitystä koskeva Euroopan unionin strategia", komission tiedonanto KOM(2001) 264, 15.5.2001.

⁷ "Vaikutustenarviointi", komission tiedonanto KOM(2002) 276, 5.6.2002.

⁸ EYVL L 160, 26.6.1999, s. 80.

Rahaston tavoitteena on auttaa tuhoja kärsineitä alueita, jotta erityisesti vahingoittuneiden infrastruktuurien ja laitosten toimintavalmius saataisiin palautettua välittömästi. Rahaston avulla pyritään siis "parantamaan" eli korjaamaan suuronnettomuuksien – etenkin luonnonkatastrofien – aiheuttamia vahinkoja.

Yhteisö on lujittanut sääntelyä myös Erika- ja Prestige-alusten aiheuttamien ekologisten katastrofien vuoksi voidakseen torjua mukavuuslippulaivat ja suojellakseen Eurooppaa öljyvahingoilta erityisesti perustamalla ripeästi Euroopan meriturvallisuusviraston. Aloitteisiin sisältyy myös täydentävän öljyvahinkojen korvausrahaston (COPE-rahaston) perustaminen, jota neuvosto parhaillaan tarkastelee. Viimeaikaisten katastrofien vaikutus vahinkoa kärsineiden alueiden elinkeinoelämään ylittää kuitenkin olemassa olevien korvausjärjestelmien mahdollisuudet. Ennalta ehkäisemisen kannalta katsottuna liikenteen valvonnan parantaminen edellyttää lisäksi sitä, että jäsenvaltiot lujittavat ja koordinoivat käytössään olevia välineitä esimerkiksi perustamalla turvasatamia. Tämän uuden poliittisen painopistealueen toteuttamista pitäisi tukea rakennepoliittisista rahoitusvälineistä.

Katastrofeja tapahtuu kuitenkin entistä useammin, vaikka kaikki niistä eivät olekaan yhtä vakavia. Komissio katsoo, että on syytä toteuttaa aiheellisia toimenpiteitä, jotta alueiden, kuntien ja kaupunkien – toisinaan rakennerahastojen tuella – toteuttamat toimet oman alueensa elinkeinoelämän aktivoimiseksi tai alueensa korjaamiseksi eivät menisi hukkaan näiden katastrofien vuoksi. Aluekehitys edellyttää luontoon, tekniikkaan tai ympäristöön liittyvien riskien ehkäisemistä. Komissio tekee lähiaikoina ehdotuksen eurooppalaiseksi riskien ehkäisemistä koskevaksi strategiaksi, mutta se kannustaa jo nyt jäsenvaltioita päättämään **ennalta ehkäiseviin toimiin** ryhtymisestä. Väliarvioinnin laatimisen myötä jäsenvaltiot voisivat kiinnittää entistä enemmän huomiota näihin ongelmiin.

Näiden toimien pitäisi kohdistua erityisesti yhteisiin taloudellisiin hyödykkeisiin. Alueiden elinkeinoelämää voidaan nimittäin lujittaa vain, jos ympäristö on asukkaiden kannalta terveellinen ja turvallinen. Rakennerahastoista voitaisiinkin rahoittaa sellaisia toimia, joiden tavoitteena on ehkäistä luontoon liittyviä riskejä. Tällaisia toimia voisivat olla esimerkiksi maantieteellisten tai vakauttamiseen liittyvien tutkimusten tekeminen, metsäpaloja ehkäisevät toimet osana maaseudun kehittämistoimenpiteitä tai maatalousmaan suojeleminen luonnonkatastrofeilta (esim. tulvat). On myös syytä korostaa, että luontoon liittyvien riskien torjuntasuunnitelmat ovat ensisijainen väline ennalta ehkäisemistä liittyviä toimia toteutettaessa.

Ympäristö

Yksi kuudennen ympäristöä koskevan toimintasuunnitelman tärkeistä painopisteistä liittyy **Natura 2000** -verkoston luomiseen ja suojelemiseen. Rakennerahastosta voitaisiin rahoittaa näiden kohteiden suojelemiseen liittyviä investointeja ja toimia.

Tämän lisäksi **vesipolitiikan puitedirektiivissä**⁹ esitellään uusi vesiensuojelumalli, joka perustuu vesivarojen yhdenmukaiseen hallintaan vesistöalueiden laajuudessa. Vaikka jätevesien käsittelyyn ja juomaveden hankintaan liittyvät toimet säilyvät

⁹ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/60/EY, annettu 23 lokakuuta 2000, yhteisön vesipolitiikan puitteista, Virallinen lehti nro L 327, 22/12/2000 s. 1

edelleen tärkeinä painopistealueina, ne olisi kuitenkin nähtävä osana kokonaisstrategiaa, jonka avulla pyritään turvaamaan koko vesistöalueen ekologinen asema ja kemiallinen laatu. Tukea voidaan myöntää myös vesistöalueiden yhdenmetyille hallintaohjelmille ja vesipoliittisen puitedirektiivin mukaisten hallintasuunnitelmien kehittämistä varten.

1.3. Tutkimus ja kehitys

Lissabonin tavoitteiden täytäntöönpano edellytti, että rakennerahasto-ohjelmien yhteydessä omaksuttaisiin **strategisempi lähestymistapa** innovaatioiden ja tutkimuksen ja kehityksen edistämisen osalta alueellisella tasolla. Vuoden 2003 alussa 122 aluetta yhteensä 156 alueesta oli käynnistänyt jonkin "innovatiivisiin toimiin" liittyvän ohjelman. Innovatiiviset toimet perustuvat alueellisten kumppanien kanssa sovittuun strategiaan, jonka tavoitteena on parantaa kilpailukykyä ja vaikuttaa rakennerahastoista tuettavien pääohjelmien sisältöön tutkimuksen ja kehityksen, tietoyhteiskunnan ja kestävä kehityksen aloilla. Väliarvioinnin myötä tällaiset toimet voidaan ulottaa koskemaan kaikkia muitakin alueita.

Yksittäisten alueiden pitäisi myös varmistaa, että väliarvioinnissa otetaan huomioon olemassa olevista innovatiivisia toimia koskevista ohjelmista saadut kokemukset ja tarkastella, kuinka **hyvät käytänteet** voidaan sisällyttää pääohjelmiin. Innovatiivisten toimien yhteydessä on luotu kolme erityistä verkko-ohjelmaa (yksi kutakin painopistealaa kohti innovatiivisia toimia koskevien suuntaviivojen¹⁰ mukaisesti), joiden avulla on tarkoitus edistää alueiden välisen kokemusten vaihdon järjestelmällisyyttä. Yhteistyön voisi ulottaa koskemaan myös tulevien jäsenvaltioiden alueita.

Väliarvioinnin kannalta mielenkiintoinen aihe on myös eurooppalaista tutkimusaluetta (ERA) koskeva kehityshanke¹¹. Komissio hyväksyi lokakuussa 2001 tiedonannon "Eurooppalaisen tutkimusalueen alueellinen ulottuvuus"¹². Tavoitteena on luoda paikallisia oloja varten räätälöity tutkimus- ja innovaatiopolitiikka, jossa otetaan huomioon alueiden erilaisuus. Eurooppalaisen tutkimusalueen toteutuminen edellyttää, että hallinnon ja organisaatioiden eri tasoilla ryhdytään tehokkaisiin ponnisteluihin niin eurooppalaisella, kansallisella, alueellisella kuin paikallisellakin tasolla. Tällä tavalla toimet eivät ole pelkästään keskenään johdonmukaisia, vaan ne vastaavat myös paremmin itse alueiden toimintamahdollisuuksia. Kaikkien asianosaisten välille saadaan luotua luja kumppanuus tarkastelemalla uudelleen kunkin toimijan (niin julkisten kuin yksityistenkin) tehtävää, kehittämällä synergiaa ja hyödyntämällä eurooppalaisten, kansallisten ja alueellisten välineiden välistä täydentävyyttä.

Lisäksi synergiaan pitäisi pyrkiä yhteisön kuudennen tutkimuksen ja kehityksen puiteohjelman (2000–2006) ja rakennerahastojen välillä.

Barcelonan vuoden 2002 Eurooppa-neuvostossa, jossa tarkasteltiin Lissabonin tavoitteiden toteutumisessa saavutettua edistystä, sovittiin, että EU:n investointeja tutkimukseen ja tekniseen kehitykseen on lisättävä siten, että se lähestyisi kolmea prosenttia BKT:stä vuoteen 2010 mennessä; vuonna 2000 investointien määrä oli 1,9

¹⁰ KOM(2001) 60, 30.1.2001.

¹¹ "Kohti eurooppalaista tutkimusaluetta", KOM(2000) 6, 18.1.2000.

¹² KOM(2001) 549 lopullinen, 3.10.2001.

prosenttia. Yritystuen määrää pitäisi myös korottaa: nykyisellään tuki on hieman yli puolet tutkimukseen ja kehitykseen kohdistuvien investointien kokonaismäärästä, ja se pitäisi nostaa kahteen kolmasosaan investointien kokonaismäärästä. Alueiden pitäisi pyrkiä edistämään merkittävästi tämän tavoitteen saavuttamista¹³. Toimintasuunnitelma, johon sisältyy toimia yhteisön tasolla ja jossa annetaan suosituksia jäsenvaltioille, hyväksyttiin 30. huhtikuuta 2003¹⁴.

1.4. Tietoyhteiskunta

Sevillan Eurooppa-neuvostossa (22. kesäkuuta 2002) hyväksyttiin Lissabonin strategiaan kytköksissä oleva eEurope 2005 -toimintasuunnitelma. Yleistavoitteena on saada laajakaistaverkot ja niihin liittyvät Internet-palvelut laajaan käyttöön koko EU:n alueella. Toimintasuunnitelmassa todetaan, että suurimman osan laajakaistaverkkoihin kohdistuvista investoinneista tulisi olla peräisin yksityissektorilta. Rakennerahastoista voidaan tukea tämän tavoitteen toteutumista heikommassa asemassa olevilla alueilla, erityisesti maaseudulla ja syrjäisillä alueilla.

Väliarviointi tarjoaa jäsenvaltioille tilaisuuden lisätä tukeaan sähköisen viestinnän alalla erityisesti kiinteän ja langattoman laajakaistainfrastruktuurin kehittämiseksi, jotta Euroopan alueiden välistä kasvavaa digitaalista kuilua saataisiin kavennettua.

Infrastruktuurin kehittäminen pitäisikin pyrkiä sovittamaan nykyisiin ohjelmiin tehtävissä mukautuksissa tietoyhteiskuntaa koskevaan alueelliseen strategiaan, jossa pyritään tasapainoon kysyntään (sisältö ja palvelut) ja tarjontaan liittyvien toimien (infrastruktuuri) välillä ottaen huomioon paikalliset olot ja tarpeet. Rakennerahastoinvestoinnit tehdään noudattaen kilpailusääntöjä ja sähköistä viestintää koskevaa uutta sääntelykehystä. Samalla pyritään takaamaan tekninen riippumattomuus.

Jäsenvaltioita kannustetaan ottamaan käyttöön asianmukaiset alueelliset indikaattorit ja esikuva-analyysijärjestelmät (erityisesti tieto- ja viestintätekniikkaan liittyvän kysynnän osalta), jotka heijastavat aluekehitysohjelmia ja joissa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan eEurope 2005 -toimintasuunnitelman indikaattoreita. Rakennerahastovarojen käyttöä sähköisen viestinnän alalla koskevat perusteet ja yksityiskohtaiset säännöt on määriteltävä yksityiskohtaisemmin asiaa koskevassa komission valmisteluasiakirjassa "Guidelines on Criteria and Modalities of implementation of Structural Funds in support of Electronic Communications" (SEC(2003) 895 of 28 July 2003).

1.5. Yrityspolitiikka

Kilpailukykyä koskevissa komission kertomuksissa vuosilta 2001 ja 2002¹⁵ määriteltiin yrityssektorin heikkoudet Euroopassa. Kertomuksissa esitettiin, että keskeisinä tekijöinä Euroopan heikossa tuottavuuden kasvussa ovat **riittämätön innovaatiotoiminta** ja **tieto- ja viestintätekniikan heikko levinneisyys**, minkä vuoksi Lissabonin Eurooppa-neuvostossa asetetun tavoitteen saavuttaminen voi vaarantua. Heikkouksien alueellista ulottuvuutta tarkastellaan vuonna 2003

¹³ SEC(2003) 813/2 of 8.07.2003 : "An initiative for growth : investing in Trans European Networks and major R & D projects"

¹⁴ KOM(2003) 226 lopullinen, "Tutkimusinvestoinnit: toimintasuunnitelma Euroopalle".

¹⁵ SEC(2001) 1705, 29.10.2001, ja SEC(2002) 528, 21.5.2002.

kilpailukykyä koskevassa kertomuksessa, jossa annetaan lisätietoja alueellisella tasolla edelleen ratkaistavana olevista ongelmista.

Yrityspolitiikkaa on myös elvytetty hyväksymällä Feiran Eurooppa-neuvostossa 20. kesäkuuta 2000 pienyrityksiä koskeva eurooppalainen peruskirja, jossa viranomaisia kehoitetaan toteuttamaan pienyrityksiä tukevia ja kannustavia toimia kymmenellä aihealueella. Aiheita ovat esimerkiksi yrittäjyyskoulutus, yrityksen perustaminen edullisemmin ja nopeammin, parempi lainsäädäntö ja sääntely, pienyritysten teknologisten valmiuksien parantaminen ja pienyritysten etujen voimakkaampi esilletuominen. Peruskirjan mukaisesti jäsenvaltiot ja komissio ovat sitoutuneet ottamaan pienyritysten edut paremmin huomioon politiikoissaan. Rakennerahastovarat pitäisi näin ollen suunnata paremmin pien- ja mikroyrityksien tarpeisiin. Tässä suhteessa avainasemassa ovat pienyrityksien tarpeiden parempi ymmärtäminen ja analysointi sekä hyvien käytänteiden laajempi levittäminen. Myös yrittäjyyttä on tarpeen kehittää. Euroopassa saavutetun kehityksen tuoreeseen analyysiin ja peruskirjan täytäntöönpanoa koskevaan kertomukseen¹⁶ perustuva vihreä kirja yrittäjyydestä¹⁷ on käynnistänyt laajan keskustelun siitä, kuinka yrittäjyyttä voidaan kannustaa ja kuinka yritysten kehittämisen ja kasvun esteet voidaan poistaa. Keskustelun perusteella laaditaan toimintaohjelma, jossa esitetään eri tasojen asianmukaiset poliittiset toimet.

Yrityspolitiikan tärkeä pilari on otettu mukaan myös teollisuuspolitiikkaa koskevaan tiedonantoon¹⁸, jossa yrittäjyys ja innovaatiotoiminta mainitaan Euroopan kilpailukyvyn tärkeimpinä kasvutekijöinä. Tiedonannossa korostetaan myös teollisuuspolitiikan alakohtaisen ulottuvuuden merkitystä ja muiden politiikkojen, myös koheesiopolitiikan, vaikutusta teollisuuteen. Ensimmäinen jatkotoimi, innovaatioita koskeva tiedonanto¹⁹ perustuu kokonaisvaltaiseen lähestymistapaan, jonka mukaisesti kehitetään Euroopan innovaatiotoimintaa parantavia strategioita. Euroopan innovaatioiden tulostaulun avulla voidaan myös edistää tavoitteiden ja painopisteiden määrittämistä.

Rakennerahastotuella voitaisiinkin lujittaa innovaatiotoimintaa, pk-yrityksiä sekä teollista ja alueellista kilpailukykyä erityisesti seuraavilla tavoilla:

- Kannustetaan ja helpotetaan alueellisten tai paikallisten klusterien ja innovoivien tuotantoverkostojen luomista. Tässä tarkoituksessa voitaisiin kannustaa investoimista klustereihin seuraavilla aloilla: infrastruktuurit (fyysiset, osaamisen infrastruktuurit), opetus, ammatillinen koulutus, verkostoituminen, yrityshankkeiden rahoitus jne.;
- Kehitetään teknologisia kokonaisuuksia, jotta voidaan varmistaa synergia viranomaisten, käyttäjien, lainsäädäntöviranomaisten, teollisuuden, kuluttajien ja osaamiskeskuksien välillä; nämä ovat perustutkimuksessa ja teknologiansiirrossa läheisesti mukana olevia yhteystahoja;

¹⁶ KOM(2001) 122 lopullinen, 7.3.2001, KOM(2002) 68 lopullinen, 6.2.2002, KOM(2003) 21 lopullinen, 21.1.2003.

¹⁷ KOM(2002) 27, 21.1.2003.

¹⁸ "Teollisuuspolitiikka laajentuneessa unionissa", KOM(2002) 714, 11.12.2002.

¹⁹ "Innovaatiopolitiikka: unionin Lissabonin strategiaa koskevan lähestymistavan päivittäminen", KOM(2003) 112 lopullinen, 11.3.2003.

- Edistetään tehokkaita, yrityksille suunnattuja rahoitusvälineitä ja yrityksille, erityisesti pienyrityksille, tarkoitettujen tukipalvelujen käyttöönottoa.

Todettakoon vielä, että komissio antoi juuri suosituksen, jolla muutetaan suositusta 96/280/EY **pienien ja keskisuurten yritysten määritelmästä**²⁰.

2. POLITTIKAT, JOIDEN SÄÄNTELYKEHYSTÄ ON MUUTETTU VUODEN 1999 OHJEELLISTEN SUUNTAVIIVOJEN HYVÄKSYMISEN JÄLKEEN

Tässä osuudessa esitellään sääntelykehysten tärkeimmät muutokset, jotka voivat vaikuttaa ohjelmien täytäntöönpanoon.

2.1. Maatalous ja maaseudun kehittämispolitiikka

Komission ohjeellisten suuntaviivojen hyväksymisen jälkeen tapahtuneet poliittiset muutokset yhteisön tasolla ovat vahvistaneet sitä tärkeää tehtävää, joka maaseudun kehittämisellä on pyrittäessä edistämään maatalouden uudenaikaistamista ja monipuolistamista sekä maaseudun talouden kehittämistä laajemmassa merkityksessä. Tavoitteena on myös täydentää yhteisen maatalouspolitiikan jatkuvaa uudistusprosessia ja taata Euroopan monipuolisen maaseudun suojeleminen ja kehittäminen.

Göteborgin Eurooppa-neuvostossa hyväksytyssä kestävä kehityksen strategiassa viitataan erityisesti YMP:hen ja sen tulevaan kehitykseen, jonka olisi "myötävaikutettava kestävä kehityksen saavuttamiseen asettamalla tarkistuksen painopisteeksi terveellisten ja korkealaatuisten tuotteiden, ympäristöllisesti kestävien tuotantomenetelmien, myös luonnonmukaisen tuotannon, uusiutuvien raaka-aineiden ja biologisen monimuotoisuuden suojelun edistäminen". Näiden päätelmien täytäntöönpano edellyttää, että YMP:n toista pilaria (maaseudun kehittäminen) korostetaan entisestään.

Komissio antoi heinäkuussa 2002 tiedonannon yhteistä maatalouspolitiikkaa koskevasta väliarvioinnista²¹ ja tammikuussa 2003 julkaistiin yksityiskohtaiset lainsäädäntöehdotukset²². YMP:n uudistusehdotukset heijastivat Göteborgissa sovittuja maatalouspolitiikkaan liittyviä kestävä kehityksen strategian tavoitteita. Uudistusehdotuksissa otettiin myös huomioon lokakuussa 2002 kokoontuneen Brysselin Eurooppa-neuvoston päätelmät, joissa määriteltiin YMP:n ensimmäisen pilarin tulevat rahoituspuitteet vuoteen 2013 asti. Brysselin huippukokouksessa käsiteltiin myös epäsuotuisten alueiden merkitystä ja maatalouden monimuotoisuutta osoituksena YMP:n toiseen pilariin kuuluvan maaseudun kehittämispolitiikan tärkeydestä.

YMP:n uudistamiseen liittyvistä komission ehdotuksista keskusteltiin eri toimielimissä ja yleisemmällä tasolla kansalaisyhteiskunnassa. Kesäkuun lopussa 2003 maatalousneuvosto sai vihdoin aikaan poliittisen sopimuksen Kreikan puheenjohtajuuden esittämän ja komission hyväksymän kompromissiesityksen

²⁰ Suositus EY 361/2003, annettu 6. toukokuuta 2003, EUVL L 124, 20.5.2003, s. 36.

²¹ KOM(2002) 394 lopullinen, 10.7.2002.

²² YMP:n uudistus – kestävä maataloutta koskevat pitkän aikavälin näkymät (KOM(2003) 23 lopullinen, 21.1.2003).

perusteella. Maaseudun kehittämisen osalta tämä sopimus sisältää uusien toimenpidekokonaisuuksien lisäksi olemassa olevien toimenpiteiden vahvistamisen sekä ensimmäisen pilarin modulaation aloittamisen jo vuonna 2005, jolla mahdollistetaan lisävarojen siirtäminen toiseen pilariin vuodesta 2006 lähtien. Tämä järjestely tulee vaatimaan vuosien 2000-2006 rahoituskehysten pienen sopeuttamisen.

YMP:n uudistamisesta saavutetun poliittisen sopimuksen tavoitteena on vahvistaa YMP:tä koskevat pitkän aikavälin selkeät poliittiset näkymät, jotka koskevat erityisesti seuraavia seikkoja:

- EU:n maatalouden **kilpailukyvyyn** parantaminen (tiettyihin markkinajärjestelyihin kohdistuvien lisä uudistuksien avulla YMP:n ensimmäisessä pilarissa);
- **Markkinasuuntautuneempi, kestävä** maatalous (ensimmäisen pilarin mukaiset suorat tuotantotuet erotetaan tuotantomääristä ja korvataan maatalan tulotuella; jotta maata ei poistettaisi viljelykäytöstä, viljelijöiden on uusien täydentävien ympäristöehtojen mukaisesti noudatettava tiukkoja maanhoitovelvoitteita);
- **Maaseudun kehittämisen lujittaminen** ottamalla käyttöön nykyisellä ohjelmakaudella uusia toimenpiteitä, joiden avulla maanviljelijöitä rohkaistaan **osallistumaan** laatu- ja ympäristöjärjestelmiin, vastaamaan elintarviketurvallisuuteen, eläinten hyvinvointiin, ympäristöön ja työolosuhteisiin liittyviin yhteisön standardeihin sekä edistämään yhteisön standardit ylittävää eläinten hyvinvointia koskevia toimia koko Euroopan unionissa sekä vahvistamalla jo olemassa olevia toimenpiteitä.

YMP:n uudistamiseen liittyvää pakettia puolustaessaan komissio painotti jälleen kerran pitkän aikavälin poliittista suuntausta, jonka tavoitteena on YMP:n toisen pilarin lujittaminen entisestään niin rahavarojen kuin laajuudenkin osalta.

Jäsenvaltioita ja alueita kehoitetaan tarkastelemaan rakennerahasto-ohjelmien väliarvioinnin laatimisen yhteydessä, voidaanko niiden nykyisillä maaseudun kehittämistä koskevilla ohjelmilla ja nykyisillä toimenpiteillä auttaa viljelijöitä ja muita maaseudun toimijoita mukauttamaan toimintaansa edellä esitettyihin uusiin pitkän aikavälin suuntaviivoihin. Tässä yhteydessä olisi kiinnitettävä huomiota aloihin, joita koskevia asetuksia muutetaan. Maaseudun kehittämissä politiikkaa voi olla tarpeen lujittaa joillakin maataloudesta erityisen riippuvaisilla alueilla. Toisilla alueilla puolestaan on ehkä tarpeen muuttaa toimenpidevalikoimaa tai toimenpiteiden sisältöä.

Komissio on lisäksi laatinut luonnoksen maatalouden valtiontukia koskevaksi "ryhmäpoikkeusasetukseksi". Asetuksella annetaan jäsenvaltioille lupa myöntää maatalouden valtiontukia ilman komission hyväksyntää. Asetuksen on määrä tulla voimaan tammikuussa 2004 jäsenvaltioiden ja muiden osapuolten kuulemisen jälkeen.

2.2. Kalatalous

Neuvosto vahvisti yhteisen kalastuspolitiikan (YKP) **uudistuksen** 20. joulukuuta 2002. Neuvosto antoi kolme uutta asetusta, jotka koskevat

- elollisten vesiluonnonvarojen säilyttämistä ja kestävää hyödyntämistä²³,
- kalastusalusten romuttamista koskevaa yhteisön kiireellistä toimenpidettä²⁴,
- yhteisön rakenteellisia toimia kalatalousalalla²⁵.

Uudet toimet tulivat voimaan 1. tammikuuta 2003. Elollisten vesiluonnonvarojen säilyttämiseen ja kestävään hyödyntämiseen liittyvät toimet korvaavat perussäännöt, joiden mukaan YKP:ta oli ohjattu vuodesta 1993 alkaen.

- YKP:n tavoitteet on suunnattu tieteellisten lausuntojen perusteella ja ennalta varautumisen periaatetta noudattaen tapahtuvaan elollisten vesiluonnonvarojen kestävään käyttöön. Kalastuksenhoitoon onkin omaksuttu **kauaskantoisempi suhtautumistapa**, johon sisältyy monivuotisten elvytys suunnitelmien vahvistaminen turvallisten biologisten rajojen ulkopuolella oleville kannoille ja monivuotisten hoitosuunnitelmien vahvistaminen muille kannoille.
- On otettu käyttöön **yksinkertaisempi järjestelmä** yhteisön kalastuslaivaston kalastuskapasiteetin rajoittamiseksi. Sillä korvataan aiempi monivuotisiin ohjausohjelmiin (MOO) perustunut järjestelmä. Uudessa järjestelmässä jäsenvaltiot saavat enemmän vastuuta siitä, että niiden laivastojen kalastuskapasiteetti ja käytettävissä olevat kalavarat ovat tasapainossa.
- Järjestelmää on täydennetty säännöksillä, jotka koskevat kiireellisiä toimenpiteitä, joilla suojellaan kalavaroja tai meren ekosysteemiä erityisesti myöntämällä tukia kalastajille, jotka joutuvat tilapäisesti keskeyttämään kalastustoimintansa.

Uusi asetetus erityisrahastosta, jonka avulla kannustetaan poistamaan kalastusaluksia käytöstä (ns. romutusrahasto), lujittaa kyseistä järjestelmää. Asetuksen mukaan aluksille, joiden on kalakantojen elvytys suunnitelman mukaan vähennettävä toimintaansa yli 25 prosenttia, myönnettäviä romutuspalkkioita korotetaan 20 prosentilla. Komissio arvioi tämän uuden yhteisön toimenpiteen edellyttämät rahoitustarpeet saatuaan jäsenvaltioiden hakemukset. Asetuksen 7 artiklassa säädetään kuitenkin, että vuosina 2004–2006 tarvittavat lisävarat saadaan kohdentamalla rakennerahastovarat uudelleen väliarviointien yhteydessä.

Kalatalousalalla voidaan toteuttaa myös seuraavia uusia rakennepoliittisia toimia:

- Tuki kalastusalusten uusimiseksi ja alusten siirtämiseksi kolmansiin maihin, yhteisyritysten perustamisen yhteydessä tehdyt siirrot mukaan luettuina, on käytössä enää kahden vuoden ajan (vuosina 2003 ja 2004), ja sitä myönnetään ainoastaan sellaisille jäsenvaltioille, jotka ovat saavuttaneet MOO IV:n mukaiset

²³ Asetus (EY) N:o 2371/2002, annettu 20. joulukuuta 2002.

²⁴ Asetus (EY) N:o 2370/2002, annettu 20. joulukuuta 2002.

²⁵ Asetus (EY) N:o 2369/2002, annettu 20. joulukuuta 2002, asetuksen (EY) N:o 2792/1999 muuttamisesta.

kokonaiskapasiteettiin liittyvät tavoitteensa. Tuen myöntäminen edellyttää lisäksi erilaisten ehtojen täyttämistä erityisesti alusten koon osalta;

- Kalastusalusten uudistamistuen myöntäminen edellyttää myös erilaisten tukikelpoisuusehtojen täyttämistä; nämä perusteet liittyvät erityisesti alusten turvallisuuden ja työskentelyolosuhteiden, kalastustekniikoihin valikoivuuden ja tuotteiden laadun parantamiseen;
- Arvaamattomista syistä kalastustoimintansa tilapäisesti keskeyttämään joutuneille myönnettävää tukea jatketaan. Tukeen sovelletaan edelleen tiukkoja rajoja erityisesti käytössä olevien varojen kokonaismäärän osalta. Varoja voidaan kuitenkin korottaa, jos toimeen liittyy romutussuunnitelma;
- Sosiaalis-taloudellisia toimenpiteitä, joilla tuetaan kalastajien uudelleen koulutusta laajennetaan siten, että kalastajat voivat monipuolistaa kalastusalan ulkopuolisia toimintojaan ja jatkaa samalla kalastamista osa-aikaisesti.

Komission hyväksymä toimintasuunnitelma, jolla pyritään **tasapainottamaan** EU:n kalastusalan rakenneuudistuksesta aiheutuvia **sosiaalisia, taloudellisia ja alueellisia seurauksia**²⁶, osoittaa, että näiden muutoksien samoin kuin romutussuunnitelmista ja sosiaalis-taloudellisista liitännäistoimenpiteistä johtuvien kasvavien tarpeiden vuoksi jäsenvaltiot ja alueet, joiden laivastoihin kalakantojen monivuotiset elvytys- tai hoitosuunnitelmat vaikuttavat eniten, tarvitsevat väliarviointia voidakseen suunnata uudelleen rakennerrahastoista tuettavat toimet.

2.3. Energia

Sähköntuotannon edistämisestä **uusiutuvista energialähteistä** tuotetun sähkön sisämarkkinoilla annettiin 27. lokakuuta 2001 direktiivi 2001/77/EY²⁷. Direktiivissä asetetaan ohjeellinen tavoite, jonka mukaan 22 prosenttia yhteisön kokonaissähkönkulutuksesta on vuoteen 2010 mennessä oltava uusiutuvista energialähteistä tuotettua sähköä.

Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat 16. joulukuuta 2002 direktiivin 2002/91/EY **rakennusten energiatehokkuudesta**²⁸. Direktiivin tavoitteena on rajoittaa lämmityksestä, ilmastoinnista ja valaistuksesta aiheutuvaa energiantarvetta yksityisissä ja kaupallisessa käytössä olevissa rakennuksissa 20 prosenttia vuoteen 2010 mennessä energiatehokkuutta lisäävien toimenpiteiden ja uusiutuvan energian käyttöönoton avulla. Direktiiviä sovelletaan uusiin ja olemassa oleviin rakennuksiin, joista viimeksi mainitut aiheuttavat huomattavia lisäkustannuksia erityisesti vanhoja kaupunkialueita uudistettaessa.

Euroopan parlamentti ja neuvosto ovat myös päässeet epäviralliseen sopimukseen komission ehdotuksesta, joka koskee biopolttoaineiden käytön edistämistä liikenteessä. Toukokuun 8. päivänä 2003 hyväksyessä direktiivissä 2003/30/EY asetetaan ohjeelliseksi tavoitteeksi se, että jäsenvaltioissa myytävistä tieliikennepolttoaineista 5,75 prosenttia on biopolttoaineita vuoteen 2010 mennessä.

²⁶ Asiakirja KOM(2002) 600, 6.11.2002.

²⁷ EYVL L 283, 27.10.2001, s. 33.

²⁸ EYVL L 1, 4.1.2003, s. 65.

Rakennerahastoista voitaisiin myöntää tukea näiden tavoitteiden saavuttamiseksi.

2.4. Kilpailu

Kilpailun alalla voidaan mainita viisi väliarviointiin liittyvää erityisen tärkeää seikkaa:

- Alueellisia valtiontukia koskeviin suuntaviivoihin tehtävät muutokset²⁹

Muutoksien ansiosta mainittuja suuntaviivoja voidaan soveltaa joustavammin syrjäisimpiin alueisiin. Toimintatukia, jotka eivät ole alenevia ja ajallisesti rajoitettuja, voidaankin nykyään myöntää perustamissopimuksen 87 artiklan 3 kohdan a alakohdan poikkeuksen soveltamisalaan kuuluvien syrjäisimpien alueiden ohella myös 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan soveltamisalaan kuuluville alueille, jos niillä korvataan taloudellisen toiminnan harjoittamisen lisäkustannuksia, jotka aiheutuvat perustamissopimuksen 299 artiklan 2 kohdassa mainituista pysyvistä tekijöistä, joilla on yhteisvaikutuksia ja jotka haittaavat suuresti näiden alueiden kehitystä (syrjäinen sijainti, saaristoluonne, pieni koko, vaikea pinnanmuodostus ja ilmasto sekä taloudellinen riippuvuus muutamista harvoista tuotteista). Suunnitellut tuet on voitava perustella alueellisen kehityksen edistämällä ja tuen laadulla. Tuen tason on oltava suhteessa niihin lisäkustannuksiin, joita sillä pyritään korvaamaan.

- Yhteisön suuntaviivat valtiontuesta ympäristönsuojelulle³⁰

Vuoden 1994 suuntaviivojen antamisen jälkeen ympäristönsuojelu on kehittynyt nopeasti jäsenvaltioiden ja yhteisön aloitteesta sekä maailmanlaajuisella tasolla erityisesti Kioton pöytäkirjan vuoksi. Aikaisempiin normeihin verrattuna nykyisissä suuntaviivoissa on uudistettu erityisesti energia-alan tukia (energiansäästö, sähkön ja lämmön yhteistuotanto, uusiutuva energia). Lisäksi nykyisissä suuntaviivoissa on säilytetty positiivisen erityiskohtelun periaate, jonka perusteella tukialueilla toimivien yritysten tuen perustasoa voidaan korottaa.

- Valtiontuet ja riskipääoma³¹

Voimassa olevat valtiontukisäännöt eivät soveltuneet jäsenvaltioiden viranomaisten toteuttamiin toimenpiteisiin, joiden tavoitteena oli edistää kasvua riskipääomamarkkinoilla. Tästä syystä tiedonannossa selvitetään, kuinka riskipääomamarkkinoiden kasvuun tähtääviä toimenpiteitä arvioidaan valtiontukisääntöjen mukaisesti. Viranomaiset voivat toteuttaa riskipääoman edistämiseksi monenlaisia toimenpiteitä, joita ei pidetä valtiontukina. Kun jotakin julkista tukea pidetään valtiontukena, komissio varmistaa, että kyseisellä toimenpiteellä lievitetään markkinoilla havaittavia ongelmia. Tämän edellytyksen oletetaan täyttyvän, kun toimenpiteen kustannukset ovat alhaiset (enintään 500 000 euroa tai 750 000 euroa ja 1 000 000 euroa alueilla, jotka voivat saada alueellista tukea EY:n perustamissopimuksen 87 artiklan 3 kohdan c tai a alakohdan mukaisesti). Jos markkinoilla havaittavia ongelmia koskevat ehdot täyttyvät, komissio arvioi toimenpidettä tiettyjen perusteiden mukaisesti. Esimerkkinä mainittakoon erityisesti toimenpiteen kohteena olevien yritysten koko (etusija

²⁹ EYVL C 258, 9.9.2000, s. 5.

³⁰ EYVL C 37, 3.2.2001, s. 3.

³¹ EYVL C 235, 21.8.2001, s. 3.

annetaan perustamisvaiheessa tai kehityksensä varhaisvaiheessa oleville pienyrityksille), kilpailun vääristymistä sijoittajien välillä rajoittavat takeet ja investointipäätöksen kannattavuus (joka voidaan osoittaa erityisesti sillä, että yksityisten sijoittajien osuus toimenpiteen pääomasta on merkittävä).

– Monialaiset puitteet alueellisesta tuesta suurille investointihankkeille³²

Yksinkertaistamisen vuoksi uusissa puitteissa on muotoiltu uudelleen moottoriajoneuvoja, synteettikuituja ja terästeollisuutta koskevat hajallaan olleet alakohtaiset säännöt ja vähennetty huomattavasti ilmoitusvelvollisuuden alaisten hankkeiden määrää ottamalla käyttöön tuki-intensiteetin automaattinen määrittelyjärjestelmä.

Lisäksi uudessa järjestelmässä alennetaan tukimääriä investoinnin suuruuteen perustuvan asteikon mukaisesti. Uusien puitteiden mukaisesti suurelle hankkeelle myönnettävä todellinen tuki-intensiteetti määräytyy automaattisesti progressiivista verotusta muistuttavan vähennysasteikon mukaisesti: ennakolta määritellyt tuen enimmäisintensiteetit alenevat progressiivisesti kutakin suurempaa investointia kohden. Jäsenvaltioiden on kuitenkin ilmoitettava kaikki tapaukset, joissa tuki ylittää investoinnille sallitun 100 miljoonan euron enimmäismäärän. Hankkeet eivät voi saada investointitukea, jos hankkeella luotu tuotantokapasiteetti on yli 5 prosenttia markkinoiden koosta tai jos tuensaajan osuus markkinoista on yli 25 prosenttia. Uusissa puitteissa kuitenkin tunnustetaan myös, että suuret investointihankkeet voivat edistää alueellista kehitystä. Tästä syystä puitteisiin on sisällytetty "koheesiopalkkio", joka voidaan myöntää yhteisön rakennerahastoista tukea saaville suurhankkeille. Tällaisten hankkeiden osalta edellä mainitun asteikon mukaisesti laskettua tuen enimmäisintensiteettiä voidaan korottaa kertoimella 1,15. Uudessa järjestelmässä otetaan tällä tavoin huomioon yhteisrahoitettujen suurhankkeiden lisäarvo yhteisön taloudellisen ja sosiaalisen koheesion kannalta. Tämän lähestymistavan ansiosta on mahdollista sovittaa yhteen kaikkien vakavimpiin vääristymiin johtavien valtiontukien vähentämiseen tähtäävä tavoite ja perustamissopimuksessa vahvistetut koheesiotavoitteet.

– Komission asetus (EY) N:o 2204/2002, annettu 12. joulukuuta 2002, Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan soveltamisesta työllisyystukeen³³

Asetuksessa otetaan käyttöön ryhmäpoikkeusjärjestelmä, joka koskee tiettyihin enimmäismääriin asti työpaikkojen luomiseen myönnettävää tukea ja epäedullisessa asemassa olevien työntekijöiden palkkaamiseen tai alentuneesti työkykyisten työntekijöiden palkkaamiseen myönnettävää tukea. Toisin sanoen jäsenvaltioiden ei tarvitse enää ilmoittaa tällaisesta tuesta komissiolle hyväksynnän saadakseen. Lisäksi asetuksessa vahvistetaan perusteet, joiden mukaan arvioidaan muita tukia, kuten tukea olemassa olevien työpaikkojen säilyttämiseksi tai tukea työnantajien kannustamiseksi muuttaa tilapäiset tai määräaikaisten työsopimukset vakituisiksi. Tällaisista tukimuodoista on kuitenkin edelleen tehtävä ilmoitus komissiolle.

³² EYVL C 70, 19.3.2002, s. 8.

³³ EYVL L 337, 13.12.2002, s. 3.

Uuden asetuksen mukaisesti jäsenvaltiot voivat myöntää lisätukea pitkäaikaistyöttömien ja muiden epäedullisessa asemassa olevien työntekijöiden palkkaamiseksi. Tuen määrä on 50 prosenttia vuoden palkkakustannuksia ja pakollisista sosiaaliturvamaksuista. Kun on kyse alentuneesti työkykyisten työntekijöiden palkkaamisesta, jäsenvaltioiden osuus voi olla jopa 60 prosenttia näistä kustannuksista. On syytä korostaa, että työpaikkojen nettomäärän lisäämiseen myönnettävien tukien intensiteetin prosenttiosuudet kasvavat, kun tuensaajayritys sijaitsee tukialueella.

2.5. Tutkimus ja kehitys

Väliarvioinnin yhteydessä on syytä tarttua kuudennen puiteohjelman tarjoamiin mahdollisuuksiin pyrkimällä luomaan synergiaa sellaisten T&K-toimien kanssa, jotka on hyväksytty kuudennen puiteohjelman uusien toteutusvälineiden myötä (erityisesti huippuosaamisen verkostot ja integroidut hankkeet seitsemällä tutkimustyön ensisijaisella aihealueella). Synergiaan olisi pyrittävä joko myöntämällä **lisärahoitusta** tai suoraa yhteisrahoitusta tavoite 1 -alueiden tutkijoille. Erityisesti tavoite 1 -alueiden organisaatiot, joiden ehdotukset on hyväksytty arvioinnin jälkeen, voivat saada lisätukea rakennerahastoista neuvoston asetuksen (EY) N:o 1260/1999 ja valtiontukia koskevan lainsäädännön³⁴ mukaisesti.

Lisäksi tulisi pyrkiä luomaan synergiaa eurooppalaisen tutkimusalueen jäsentämiseen liittyvien puiteohjelman toimien kanssa erityisesti T&K-infrastruktuurien, innovaatiotoiminnan, pk-yrityksiin liittyvien toimien (yhteistyönä ja kollektiivisesti tehdyt tutkimukset), alueellisten näkymien ja tutkijoiden liikkuvuutta koskevien toimien osalta. Alueviranomaisten pitäisi lisäksi tarkastella ERA-NET-järjestelmän³⁵ tarjoamia mahdollisuuksia. Järjestelmän tavoitteena on erityisesti edistää tutkimuspolitiikkojen koordinoitua ja vastavuoroista avaamista alueellisella, kansallisella ja Euroopan tasolla.

3. YHTEISÖN POLITIIKAT, JOITA MUUTETAAN PARHAILLAAN

Rakennerahasto-ohjelmiin vaikuttavat seuraavat eri alojen poliittiset muutokset:

3.1. Euroopan laajuiset energiaverkot

Komissio teki 20. joulukuuta 2001 ehdotuksen toimintasuunnitelmaksi, jonka tarkoituksena on poistaa Euroopan unionin **sähkön** ja **kaasun** jakelun tukokset ja pullonkaulat. Toimintasuunnitelman avulla voidaan taata sisämarkkinoiden parempi toiminta ja parantaa samalla toimitusvarmuutta kuluttajien kannalta. Toimintasuunnitelman avulla pyritään myös kaventamaan eri alueiden välisiä eroja tällä alalla.

Toimintasuunnitelman ensisijaisena tavoitteena on kansallisten verkostojen välisten ja rajat ylittävien yhteyksien rakentaminen ja/tai vahvistaminen. Kansallisten viranomaisten, yhteisön rahoitusvälineiden ja luonnollisesti rakennerahastojen on asetettava etusijalle investoinnit, joita tehdään Euroopan laajuisia energiaverkkoja

³⁴ Ks. päätös 1513/2002/EY, tehty 27. kesäkuuta 2002, kuudennesta puiteohjelmasta (EYVL L 232/1, 29.8.2002, liite III).

³⁵ <http://europa.eu.int/comm/research/fp6/era-net.html>

koskevaan 12 ensisijaiseen hankkeeseen. Lisäksi komissio on ehdottanut, että tuen enimmäismäärä nostettaisiin valtiontukijärjestelmien osalta 20 prosenttiin tukikelpoisista kustannuksista; tästä syystä on todennäköisesti muutettava toimenpiteitä, joita toteutetaan ensisijaisten hankkeiden kohdealueilla.

Komissio ehdotti lisäksi maaliskuussa 2001 uusia toimenpiteitä, joiden avulla varmistetaan kaasu- ja sähkömarkkinoiden avautuminen vuoteen 2007 mennessä. Tämän vuoksi komissio on muuttanut kaasun ja sähkön sisämarkkinoista annettuja direktiivejä ja ehdottanut seuraavaa toteuttamisaikataulua:

2003: Kaikki julkisen sektorin asiakkaat saavat valita vapaasti sähköntoimittajansa;

2004: Kaikki julkisen sektorin asiakkaat saavat valita vapaasti kaasuntoimittajansa;

2007: Kaikkien kuluttajien on poikkeuksetta voitava valita sähkön- ja kaasuntoimittajansa.

Markkinoiden asteittaisen avautumisen osalta todettakoon, että väliarvioinnin yhteydessä rakennerahastotukea voitaneen kohdentaa uudelleen Euroopan laajuisia energiaverkkoja koskeviin ensisijaisiin hankkeisiin ottaen samalla huomioon valtiontukien enimmäismääriin tehtävät korotukset.

3.2. Liikennepolitiikka

Syyskuussa 2001 hyväksytyssä komission Valkoisessa kirjassa "Eurooppalainen liikennepolitiikka vuoteen 2010: valintojen aika" ehdotetaan toimia, joiden tarkoituksena on palauttaa liikennemuotojen tasapaino, poistaa pullonkaulat ja parantaa liikennemuotojen laatua käyttäjien kannalta.

Komissio onkin ryhtynyt **tarkistamaan Euroopan laajuista verkkoa koskevia suuntaviivoja**. Tarkistuksen tarkoituksena on tehdä korkean tason työryhmän valmistelutyön perusteella ehdotus. Työryhmä koostuu jäsenvaltioiden ja ehdokasmaiden edustajista, ja sen puheenjohtajana toimii Karel Van Miert. Korkean tason työryhmän työn tulokset julkaistiin 30. kesäkuuta 2003³⁶. Komissio tekee nyt yksityiskohtaisen tutkimuksen suositellun ohjelman vaikutuksista ja tekee syksyllä ehdotuksen Euroopan laajuisten liikenneverkkojen kehittämisen suuntaviivoja koskevan päätöksen tarkistuksesta.

Tavoitteena on suunnata suurempaa eurooppalaista lisäarvoa synnyttävät ja intermodaaliliikenteen kehittymistä edistävät hankkeet pääväyliin, minkä ansiosta etusijalle pitäisi voida asettaa infrastruktuurit, joiden avulla tavaraliikenne voitaisiin siirtää maanteiltä rautateille, sisävesille ja merille ja kehittää Euroopan laajuinen nopea henkilöliikenteen rautatieverkko, lentokenttäyhteydet mukaan luettuina.

Rakennerahastoista pyritään tukemaan liikennepolitiikan painopisteiden tämänsuuntaista kehitystä³⁷, mutta myös parantamaan **toissijaisia verkkoja ja niiden yhteyksiä** Euroopan laajuisen verkon pääväyliin, jotka määritellään tulevilla suuntaviivoilla.

³⁶

http://europa.eu.int/comm/ten/transport/revision/hlg_en.htm

³⁷

SEC(2003) 813/2 of 8.07.2003 : "An initiative for growth : investing in Trans European Networks and major R & D projects"

Komissio on myös ryhtynyt tarkastelemaan Euroopan laajuisen verkon rahoittamista. Tavoitteena on parantaa **yhteisön eri rahoituslähteiden koordinointia** ja tehostaa niiden käyttöä sekä tarkastella uusien oikeudellisten välineiden ja rahoitusvälineiden toteutettavuutta, jotta voitaisiin muun muassa kannustaa **julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksien** luomista. Komissio aikoo antaa asiasta tiedonannon lähiaikoina.

Käyttäjien huomioimiseksi paremmin liikennepolitiikassa kestävän liikennejärjestelmän tavoitteen mukaisesti komissio on tehnyt ehdotuksen direktiiviksi, jonka tavoitteena on parantaa pitkien **maantietunneleiden turvallisuutta**. Myös muita tieliikenteen turvallisuuteen liittyviä toimia on kannustettava (uuden tekniikan käyttöönotto ja sääntely). Liikenteen laadun parantamiseksi on myös vähennettävä **kaupunkiliikenteen** aiheuttamia haittoja edistämällä joukkoliikennettä ja uusia liikennemuotoja. Tavoitteena on kehittää laadukasta joukkoliikennettä ja löytää parhaita käytänteitä. Vaihtoehtoisten energiamuotojen ja korvaavien polttoaineiden kehittämiseksi komission strategian mukaisesti olisi toteutettava lisätoimia.

Komissio aikoo edistää seuraavia toimia:

- Pioneerikaupungeissa ja -alueilla toteutettavat integroidut lähestymistavat, jotka perustuvat innovatiivisiin toimenpidekokonaisuuksiin;
- Puhtaat ajoneuvot, joissa käytetään korvaavia polttoaineita;
- Kaikkien käyttäjien (myös liikuntarajoitteisten henkilöiden) ulottuvilla olevat joukkoliikennejärjestelmät, kaupunki- ja alueellinen rautatieliikenne sekä niiden infrastruktuurin hallinta mukaan luettuina;
- Kaupunkien liikennejärjestelmiin liittyvät parhaat käytänteet ja niiden levittäminen.

Tässäkin yhteydessä voidaan tehdä muutoksia rakennerahasto-ohjelmiin.

4. RAKENNEPOLITIIKAN TÄYTÄNTÖÖNPANON TEHOSTAMINEN

4.1. Yksinkertaistamisen vaikutus väliarviointiin

Väliarviointi tarjoaa tilaisuuden yksinkertaistamiseen komission hiljattain antaman tiedonannon³⁸ mukaisesti erityisesti ottamalla huomioon "suhteellisuusperiaate" rakennerahastojen täytäntöönpanossa.

Ohjelmien hallinnon yksinkertaistamisen yhteydessä ohjelma-asiakirjoja (toimenpideohjelmia ja yhtenäisiä ohjelma-asiakirjoja) voidaan supistaa esimerkiksi tiettyjen yksityiskohtien osalta, jotta samoja seikkoja ei toistettaisi ohjelma-asiakirjan täydennyksessä, joka on yleensä riittävän yksityiskohtainen. Asiakirjojen lyhentämisen suurimpana hyötynä olisi se, että myös erilaisten muutoshakemusten

³⁸

Tiedonanto "Hallinnon yksinkertaistaminen, selkeyttäminen, koordinointi ja joustavoiminen vuosina 2000–2006" ("Simplification, clarification, coordination et flexibilité de la gestion de 2000 à 2006"), 25 huhtikuuta 2003.

määrä vähenisi. Tällaiset hakemuksethan koskevat yleensä seikkoja, joiden ei tarvitse sisältyä ohjelmiin vaan jotka voitaisiin yksinkertaisesti mainita ohjelma-asiakirjan täydennyksissä.

Koska väliarviointi kohdistuu tukitoimeen/ohjelma-asiakirjaan, komissio pyrkii varmistamaan yleisen johdonmukaisuuden. Johdonmukaisuutta tarvitaan monella tasolla: rakennerahastojen välillä, jäsenvaltioiden välillä ja eri tukimuotojen välillä. Kun jotakin komission päätöstä aiotaan muuttaa moitteettomaan hallintoon liittyvistä syistä, varainhoito mukaan luettuna, tai tuen strategisten tavoitteiden saavuttamisen tai yhteisön politiikkojen noudattamisen kannalta välttämättömien toimenpiteiden tai välineiden käyttöönoton vuoksi, on julkisia, kansallisia ja yhteisön rahoitussitoumuksia noudatettava rikkomatta rakennerahastojen varainhoitoon liittyviä säännöksiä.

Komissio ja hallintoviranomaiset ottavat välitarkistusta valmistellessaan huomioon väliarvioinnin alustavat tulokset (saatavilla kesäkuussa 2003). Komission yksikköjen ei pitäisi käynnistää sisäisiä päätösmenettelyjä ohjelmien muuttamiseksi ennen kyseistä tukitoimea koskevan loppukertomuksen virallista vastaanottoa ja kertomuksen laadun arviointia. Tukitoimia muutetaan vain kerran suoritusvarauksen jaon ja väliarvioinnin huomioon ottamiseksi.

4.2. Julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuudet

Komissio rohkaisee väliarvioinnissa julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksien luomista rakennerahastoista tuettavien toimien toteuttamista varten.

Julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksien luomista voidaan tukea erityisesti Euroopan laajuisia liikenneverkkoja (TEN) koskevien hankkeiden yhteydessä, minkä ansiosta niiden toteutuminen nopeutuu.

Komissio on laatinut **julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksia käsittelevän oppaan** (Guide pour la réussite du Partenariat-Public-Privé)³⁹ erityisesti liittymistä edeltävästä rakennepolitiikan välineestä (ISPA) ja koheesiorahastosta tuetuista kumppanuussopimuksista saatujen kokemusten perusteella.

4.3. Suurhankkeiden rahoittaminen

Komissio esitti heinäkuussa 2002 aluekehityksen ja alueellisen uudelleenjärjestelyn komitealle jäsenvaltioiden kanssa läheisessä yhteistyössä laaditun asiakirjan, joka koskee suurhankkeiden arvioinnin yksinkertaistamista, avoimuutta ja johdonmukaisuutta. Asiakirjassa esitettiin neljä perussääntöä, joita sovelletaan EAKR:sta, koheesiorahastosta ja ISPA:sta tulevaan yhteisön osuuteen julkisten infrastruktuurihankkeiden rahoituksessa. Säännöt ovat seuraavat:

- Sovelletaen enintään 6 prosentin suuruista reaalista **diskonttokorkoa** (joidenkin hankkeiden osalta voidaan nostaa 8 prosenttiin). Edunsaajana oleva jäsenvaltio päättää johdonmukaisesti, minkä suuruista diskonttokorkoa sovelletaan kuhunkin hankkeeseen;

³⁹

Saatavilla Inforegion-sivuilla: http://europa.eu.int/comm/regional_policy

- **Epävarmuustekijöiden vuoksi** ei myönnetä **varauksia**. Varaukset lasketaan ainoastaan tukikelpoisein kustannuksiin, mutta ei kokonaiskustannuksiin, joiden avulla yhteisön tuki määritellään. Varauksien määrä rajoitetaan 10 prosenttiin kokonaiskustannuksista varausten vähentämisen jälkeen;
- Eräissä asianmukaisesti perustelluissa tapauksissa on mahdollista poiketa ehdottomasta inkrementaalista menetelmästä⁴⁰ taloudellista analyysiä laadittaessa ottamalla huomioon **historiallisten kustannuksien jäännökset**, jotka lasketaan niiden lainojen kokonaissummana, joka on vielä maksettava takaisin;
- Jätteen käsittelyssä ja jätehuollossa sovelletaan **tarkistettua "rahoitusvajejärjestelmää"**, jonka avulla voidaan kannustaa saastuttaja maksaa -periaatteen noudattamista.

Näitä sääntöjä sovelletaan investointihankkeiden kustannus-hyötysuhteen analysointioppaassa (Guide des analyses coûts-avantages des projets d'investissement)⁴¹ esitettyihin molempiin analyysimenetelmiin.

Sääntöjä aletaan soveltaa vuoden 2003 alusta alkaen. Niiden avulla saadaan parannettua yhteisön tukien kerrannaisvaikutusta ja saavutetaan parempi tasapaino yhteisön tukien ja kansallisten rahoituslähteiden välillä. Tavoitteena on myös kannustaa saastuttaja maksaa -periaatteen noudattamista. Joissakin jäsenvaltioissa yhteisön osallistuminen suuriin ympäristöhankkeisiin muuttuu tähänastiseen käytäntöön verrattuna, mikä pitäisi ottaa huomioon väliarvioinnissa.

⁴⁰ Menojen ja tulojen välinen ero, kun vertaillaan toimintasuunnitelmaa hankkeen kanssa ja ilman hanketta.

⁴¹ Opas on saatavilla seuraavilta www-sivuilta:
http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docgener/guides/guide_en.htm